

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ЖӘНЕ
ӘЛЕУМЕТТІК ДАМУ МИНИСТРЛІГІ
ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕМЛЕКЕТТІК ФАРМАЦЕВТИКА АКАДЕМИЯСЫ**

«Гигиена – 1 және эпидемиология» кафедрасы.

Пән: «Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы»

Мамандық: 5В 110400- «Медициналық-профилактикалық іс

Дәріс №1

**Тақырыбы: Балалар мен жасөспірімдер
гигиенасы пәні, міндеттері, мақсаттары, зерттеу
әдістері. Балалар мен жасөспірімдер
гигиенасының негізгі мәселелері.**

Лектор: Жумадилова Ақмарал Рахматуллақызы

Шымкент 2016 ж.

Жоспар:

1.Кіріспе

2.Негізгі бөлім

А) Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы пәні, міндеттері

Б) Балалар мен жасөспірімдер гигиенасының зерттеу әдістері

В) Балалар мен жасөспірімдер гигиенасының негізгі мәселелері

3. Қорытынды

4. Пайдаланылған әдебиеттер

Кіріспе

Адамның денсаулығы негізінен балалық шақта, жасөспірімдік кезеңде қалыптасатындықтан, өсіп-келе жатқан ұрпақтардың тәнінің саулығын сақтау мемлекеттің маңызды міндеттерінің біріне жатады.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев өзінің Қазақстан халықтарына арнаған үндеуінде ел азаматтарының денсаулығын нығайтуды жақсарту, білім деңгейін жетілдіру және халықтың жағдайын жақсарту проблемасының аса маңыздылығын атап көрсетті.

Гигиенаның басты **міндеті** адамның даму процесін жетілдіру болса, соңғы міндеті – оның ғұмырын ұзарту. Адам өмірінің күш қуаты, қайраты, қолайсыз факторларға қарсыласу мүмкіндігі балалық шақта, яғни организмнің жалпы даму кезеңінде қалыптасады. 1913 жылы атақты орыс физиологы И.И. Мечников өзі өмірден қайтардан үш жыл бұрын, мезгілсіз келетін қарттыққа күрес « ...өмірдің соңғы кезеңдерінде емес, одан барынша әлдеқайда ертерек басталуы керек ...» деп жазған екен. Ғалымның осы пікірі балалар мен жасөспірімдер гигиенасының негізгі бағытына жалпы түрде анықтама береді.

Мақсаты: балалар мен жасөспірімдер гигиенасы пәні, міндеттері, мақсаттары, зерттеу әдістері, балалар мен жасөспірімдер гигиенасының даму тарихы, балалар ағзасының өсуі мен дамуының негізгі заңдылықтары және жастық кезеңділік туралы түсінік беру.

Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің құрамына кіреді және гигиена ғылымының өз алдына жеке бөлім болып табылады. Осы салада жетекшілік етіп жүрген екі маманның анықтамасын келтірейік, олар еліміздегі медициналық жоғарғы оқу орындары үшін шығарылған екі негізгі оқулықтардың авторлары:

1.«Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы ғылыми пән және денсаулық сақтау жүйесінің практикалық саласы ретінде өсіп келе жатқан ұрпақтардың денсаулығын нығайтуға бағытталған профилактикалық шараларды негіздеп және оны жүзеге асыруға арналған»
АР.Сухарев, 1986ж.

2. «Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы ұйымдастырылған бағалар ұжымына қажетті салауаттандыру шаралы мен гигиеналық ұсыныстарды ғылыми өңдеу жұмыстарымен айналысады» В.Н. Кардашенко, 1988 ж.

Балалар мен жасөспірімдер гигиенасының негізгі ерекшелігі сонда, ол ересек адамдар ағзасынан сандық жағынан ғана емес, сапалық жағынан да айырмашылығы бар, өсіп-даму процесінің әртүрлі кезеңдеріне байланысты, толық қалыптасып бітпеген балалар мен жасөспірімдер ағзасын оқытады. Басқа сөзбен ашқанда, гигиенаның бұл саласын өсіп келе жатқан жас ұрпақтардың жас мөлшерлерінің гигиенасы деп қарауға да болады.

Сондықтан, балалар мен жасөспірімдер гигиенасы өсіп келе жатқан ағзаның ерекшеліктерін ескере отырып, өзінің құрамына көптеген қосалқы пәндердің бөлімдерін енгізеді (тамақтану гигиенасы, коммуналдық гигиена, еңбек гигиенасы, эпидемиология, әлеуметтік гигиена). Бұл пән өзінің мақсаты мен міндетіне сәйкес төмендегідей бөлімдерден тұрады:

1. Өсіп келе жатқан «ұрпақтардың денсаулығы»: өсу және даму заңдылықтары;
эртүрлі жағдайлардың әсері (биологиялық-әлеуметтік, қоршаған орта);
ауру-сырқауларға анализ жасау және себебін анықтау;
- денсаулық сақтау шараларын дайындау. Бұл бөлім пәннің негізгі бөлімі болып табылады.

2. Күн тәртібінің гигиеналық негіздері: жүйке жүйесінің ерекшеліктері; қажудың физиологиясы және оның даму ерекшеліктері;
- күн тәртібін құрастыру.

3. Оқу гигиенасы:

баланың мектепке оқуға функционалдық дайындығы;

- оқу басталарды үйреніп-дағдылану;

сабақты ұйымдастыруға қойылатын гигиеналық талаптар; оқу сабақтарының тәртібі;

- дұрыс демалуды ұйымдасғыру;

- емдеу-салауаттандыру мекемелеріндегі оқу жағдайы.

- 4. Еңбек пен өндіріс орындарының гигиенасы: еңбектік іс-әрекеттің негізін жасау;
- -еңбектің денсаулыққа әсері;
- -еңбектік іс-әрекеттердің регламентациясы; балаларға қойылатын гигиеналық талаптар;
- - техника қауіпсіздігінің сұрақты; медициналық бағалау; *оқушыларды* мамандыққа бейімдеу.
- 5. Коммуналдық гигиена:
- - балалар мен жасөспірімдер мекемелерінің жобасымен құрылысының гигиеналық негіздері;
- - жылу және жарық тәртібі;
- - жоспарлау аспектілері;
- - оқу және өндірістік құралдар;
- - балалар ойыншықтарына, оқу және еңбек құралдарына қойылатын гигиеналық талаптар.

- 6. Тамақтану гигиенасы:
- -тағам рациондарының мөлшері;
- -тамақтану тәртібі;
- 7. Дене шынықтыру тәрбиесінің гигиеналық негіздері:
- денсаулыққа әсері;
- -дене шынықтыру тәрбиесін ұйымдастыру;
- қимыл-қозғалыс белсендігінің мөлшерлеу;
- -дене шынықтыру тәрбиесімен айналысудағы медициналық топтар.

- 8. Гигиенаға тәрбиелеу:
- - мектепке дейінгі мекемелердегі гигиеналық негіздер;
- - мектептерде гигиенаға оқыту;
- - балалар мен жасөспірімдердің жеке бас гигиенасы;
- - темекі мен маскүнемдіктің зияны;
- - жыныстық тәрбие.
- 9. Өсіп келе жатқан ұрпақтарға медициналық қызмет
- - медициналық қызметтің негіздерін дайындау;
- - емдеу-салауаттандыру шаралары;
- - індетке қарсы шаралар;
- - балалар мекемелеріндегі санитарлық-гигиеналық тәртіп.

- Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы көптеген ғылымдармен байланысты: педиатрия, физиология, педагогика, психология, соның ішінде физиология және педиатрия ғылымдарынан байланысты арнайы қарастырылады. Балалар мен жасөспірімдер гигиенасының педиатрия ғылымымен көптеген ортақ мәселері бар

- 1959 жылы БҰҰ-ның Генералды Ассамблеясы балалары туралы Декларация қабылдады. Онда «бүкіл адамзат өзінде бар ең тәуір, ең жақсыны балаларға беруі керек» және балалар «арнаулы қорғаныш заңын пайдалануға құқықты» делінген. Бірқатар халықаралық еңбекті ұйымдастыру конвенцияларына жасөспірімдер еңбектеріне қойылатын шектеулер анықталған.

- 1992 жылы 22 ақпанда Қазақстан Республикасының «Еңбекті қорғау» туралы заңы шықты, осы заң бойынша балаларды еңбекке қабылдаудың ең кіші жасы 16 жас, тек қана өндірістік оқудан соң 15 жасған жұмысқа қабылдауға болады. 18ге толмаған жасөспірімдерді *ауыр* және зиянды жұмыстарға, түнгі және демалыс күнгі жұмыстарға қабылдауға тиым салынған, олардың жұмыс күндері 6 сағатқа дейін қысқартылған.

- Гигиеналық көзқарас тұрғысынан осы жағдайлардың бәрі міндетті түрде есепке алынуы керек. Мысалы: ерте жастан бастап балаларды көп оқыту, олардың ағзаларына физикалық жүктеме түсіруде гигиеналық шектеу қажет екені де осылай түсіндіріледі. Сондықтан, балалардың іс-әрекетінің барлығы да ағзаның дайындығына байланысты мөлшерленуі керек. Бұл ереже қоршаған ортаның жағдайларының тигізетін әсерінің дәрежелеріне де қатысты.

Қорытынды

Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы пәнінің негізгі ерекшелігі - ол ересек адамдардың организмiнен сандық жағынан ғана емес, сапалық жағынан да айырмашылығы бар, өсіп-даму кезеңдеріне байланысты толық қалыптасып бітпеген организмді зерттеп, оқытады. Басқа сөзбен айтқанда, гигиенаның бұл саласын өсіп келе жатқан жас ұрпақтардың жас мөлшерлерінің гигиенасы деп қарауға да болады.

Әдебиет:

Қазақ тілінде

Негізгі:

1.Иманалиев Ш.И. Балалар мен жасөспірімдердің гигиенасы ,-Алматы.

ҒЫЛЫМ

баспа орталығы.2008.

2.Неменко Б.А., Оспанова Г.К. Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы.

Оқулық-Алматы «ҒЫЛЫМ».-2002.-300бет.

Қосымша:

1.Төлемісов А.М., Қасмақасов С.Х Қазақстан Республикасының мектеп жасындағы балаларының физикалық дамуын есептеу және бағалау әдісі.

Әдістемелік құралы.- Алматы 2008.-230 бет.

2.Гигиена детей и подростков: Учебник(Под ред В. Кучма.-М.

ГЭОТАРМЕДИА,2008-480с.

3.Кучма В.Р Гигиена детей и подростков при работе с видео-дисплейными терминалами.-М. Медицина, 2000,-160с.

Қорытынды сұрақтары:

- Балалар мен жасөспірімдер гигиенасының мақсаттары мен міндеттерін атаңыз?
- Балалар мен жасөспірімдер гигиенасының зерттеу әдістерін атаңыз?
- Жетілудің қанша кезеңдерін сіз білесіз?

*НАЗАР
АУДАРҒАНДАРЫҢЫЗҒА
РАХМЕТ!*

